

Att åka bort och arbeta

Soldfolk i Stockholm

Ända in på 1900-talet sysslade Sollerö-borna nästan uteslutande med jordbruk, boskapskötsel och skogsbruk. Lönen bestod av mat för dagen, kläder och bostad. Man behövde knappast pengar. Men det kom nya tider med nya krav. Sollerö-borna ville också få del av den nya tidens bekvämlighet och mångfald, bättre mat och kläder, cyklar, bilar och rymligare bostäder. Nu behövdes det pengar. Några försökte förbättra och utöka sin jord. Det kunde man göra genom att dika, nyodla och plocka bort sten. Man kunde t.o.m. få betalt för stenen, om man körde den till Långbanken som höll på att förstärkas i samband med byggandet av Nybruni. Det sägs att en del ”järnskrot” från vikingatiden också följde med. Möjligheterna till förtjänst här i närheten var dock små.

Många ungdomar började drömma om Stockholm. Där fanns alla möjligheter. Där fanns pengar. Där fanns ”äventyret”.

Rykten gick. ”Nu a an fe a Stocklum” ”Å nu a o fe o”. Ibland kom beslutet hastigt. Det berättas om Rapp Harry att han gick över gårdsplanen hemma i Gruddbo och fick se ett gäng pojkar komma med cyklar och packning på väg söderut. Han ropade och frågade vart de var på väg. ”A Stocklum förstås”, var svaret. ”Vänt upå mi då, så i få fia”, ropade Harry och hämtade sin cykel.

Patron Albert och brodern Anton for iväg, Bond Karl och hans bror Nils, Bengts Anton och Karl, Milå Lars, Boslars Nils och många fler.

En av dem var Lisslass Axel eller Axel Grudd som han officiellt hette. Han var född 1908 i Lisslass-gården i Gruddbo. Hans föräldrar och tre syskon, mormor och morfar och en gammelfaster bodde också där, så det var ganska trångt. När han växte upp blev han mer och mer kritisk till det ineffektiva arbetet. De små åkerlapparna var utspridda över hela ön, resorna med häst till fåbodarna i Mångberg tog lång tid. I slutet av 20-talet för Axel till Stockholm.

På väg till Solllerön. Mylå Lars, Lisslass Lars, Monte Jerk, Mylå Lars fru Lilly, Lisslass Axel och Lisslass Nils.

Han fick genast arbete hos en byggmästare från Malung, Mass Erik. Bostad fick han också vid Maria Prästgårdsgata 29 på Söder. I början gällde det grovarbete. Axel var ambitiös och ville ta tillvara de möjligheter som fanns i Stockholm. Han började på Stockholms Stads Tekniska Aftonskola, och efter studier där fyra timmar fyra kvällar i veckan i fyra år var han byggnadsingenjör. Nu blev arbetet mer krävande. Det gällde planering, kostnadsberäkning och inlämnande av anbud. Ett fast lag av olika yrkesmän följde med från bygge till bygge. Det var timmermän som gjorde grövre snickeri som gjutformar och byggnadsställningar, betongarbetare och murare, inrednings- och finsnickare.

Under efterkrigstiden ökade Stockholms befolkning avsevärt. Det krävdes fler bostäder. Förstäder växte upp. Stadsplanerare hade moderna idéer om att en förstad borde innehålla bostäder, arbetsplatser och serviceinrättningar. Men alla kunde

inte arbeta i närheten av hemmet, så man måste även ha goda kommunikationer med centrum. Då kom tunnelbanan och i anslutning till den T-centralen och Sergels torg.

Nu var det lätt att få arbete inom byggbranschen. Axel byggde bl.a. bostäder i Gubbängen, en skola i Grimsta, Citybiografen i Vällningby, reningsverk i Gröveln, villor i Bandhagen och kontor åt ESSO vid Nybrogatan. Tomtmarken var dyrbar, så man byggde både på höjden och på djupet. ESSO-kontoret hade tre våningar under marknivån.

Kurs på Bergianska trädgården. Trädgårdskurs i flera månader. Gunnar Jönsson och Axel Bohm längst till vänster.

Ända in på 50-talet var det ont om maskiner som underlättade arbetet. Man bar tegel flera våningar upp, och blandade cement genom att med spaden fylla på tombolan. En Sollerö-bo lär ha upfunnit och tagit patent på en maskin som klippte av armeringsjärn.

Förutom på byggen arbetade Sollerö-pojkarna som buss- eller spårvagnsförare, anläggningsarbetare, målare eller fabriksarbetare. Var man pank kunde man alltid få tillfälligt jobb i hamnen eller som taksrottare. Kompisarna Monte Erik och Bom Bror fick jobb som rörmokare. Bror hade yrkeskunskaper, men Erik visste ingenting om rörmokeri. Det kändes lite oroande, tyckte Erik, men Bror tröstade honom och sa: – Följ med mig hela tiden så lär du dig så småningom. Och så blev det.

Hur flickorna hade det berättar Frida Kebo i nästa artikel.

Solleröborna höll ihop även på fritiden. De samlades hos någon som hade lite större lägenhet, Rull Manne och Bom Axel nämns. Det kändes skönt och tryggt att få prata soldmål och kanske höra nyheter från hembygden. När några ungdomar

från Sollerön ville göra en resa till Stockholm, var det självklart att de skulle få gratis inkvartering hos någon av "utvandrarerna". När någon av dessa skaffat bil packades den full, och man for till Sollerön så fort man slutat jobbet kl. 13 på lördagen. Det kunde vara åtta bilar som gjorde sällskap och rastade vid Silvköparen i Sala. Bilresan till Sollerön tog mycket längre tid då än nu. Man åkte på den gamla grusvägen genom alla samhällen, Gustavs, Hedemora, Avesta där man nu åker utanför centrum.

Arbete med stenmur. Axel Bohm i mitten.

Om man stannade kvar i stan över helgen fanns det mycket att roa sig med. De flesta åkte ut till Djurgården. Där fanns nöjesfält, dansbanor, caféer och krogar. Då var det lätt att göra slut på veckans förtjänst. Några var naturligtvis omtänksamma och sparade till bil eller bättre lägenhet eller till och med gick med i Frisksportarföreningen. En Sollerö-klubb bildades. Den hyrde lokal, ibland tillsammans med Siljansnäs-klubben, och ordnade fester med dans. Musiken utfördes ibland av Axel Myrman och Erik Öst, som var svärfar till Patron Sven.

Lisslass Axel deltog förstås i detta nöjesliv. Studierna tog dock mycket av fritiden de första åren. På 60-talet gifte han sig med Edit från Maggås i Orsa. De hade ett fritidshus i Mångberg, där de bodde på somrarna.

*Bos Nils Olsson berättade
Gudrun Bråmå skrev*